

Tárgy

Hely

Szerző:

Babuska, cidibum, cénakorzó

Készül Budapest fattyúszótára — Imádsággal a napfogyatkozás ellen
A főváros érdekességei, múltja, irodalma a Szabó Ervin Könyvtár
készülő sorozatában

*Esti Hírlap,
1961. jún. 8.*

027.421

"1961"

Budapestet szeretni, fővárosunkat megismerni. Ezer és ezer kéziratoldal, Pest-rajongók sok esztendő munkája. Egy új sorozat megindulásra vár. A kiadó: a negyvenezer kötetnél is gazdagabb Budapest történelmi gyűjtemény gazdája, a Szabó Ervin Könyvtár.

A tervezett sorozat egyik első kötete *Zolnay Vilmos és Gedényi Mihály Budapest fattyúszótára* lenne. A pesti argó. (Zolnay professzor szóalkotása az idegen argóra a fattyúnyelv, így szerepel már ez az értelmező szótárban is.)

Börgő

Hogy beszélt Pest diáksága, kocsmanyelve, mellékutácska (a mai hadovát úgy is ismerjük) hajdan? *Babuska* — századforduló a lelet — a kislánynosan öltözködő öreg nőt jelentette. *Benzintyúk* — nem is oly régi, a motorozó nők feltűnésével, a harmincas években jött divatba, de hamar el is múlt — a motorbicikli hátsó ülésén utazó nőt jelentette. *Börgő*: konfliktus jelentett. (Börnyő — az egyfogatú felett — zörgő-görgő: szép szóalkotás.) *Cidi* — 1840-es évek szava — a kemény kürtőkalap. *Cidi*, vagy „cidi-bum!”, a forradalmi jurátusok e kiáltással verték be a német polgárok kürtőkalapjait. *Cánstóhernek*, a millenniumi emlékmű helyén, Ybl monumentális zászlórúdját hívták. Maga Ybl nevezte el trefásan alkotását a német Zahnsocherből ferdtítve, fogvájónak. Így mondták már a 900-as évek elején: „Az *Andrássy úton járt a pasas a foggpiszkáló alatt.*” *Cénakorzó*: a Körút, Baross utca és Üllői úti részét

hívták így, ahol a Belvárosban dolgozó varrólányok hazafelé menet korzóztak. S egy közel-műtből való lelet: „a briketet válogatja”. 1956 végén s. 1957 elején arra mondták ezt, aki nem teljesítette kötelességét, nem ment dolgozni: „A briketet válogatja a fűtéshez a pincében.”

A boszorkányok

Megjelentetésre vár dr. *Zoltán József* kötete: XVIII. századi Pest-Buda ünnepei, szokásai, szokásai.

A kötet érdekes fejezete a babonák és hiedelmek.

A gellérthegyi boszorkányokról évszázadokon át beszélték. A Gellérthegy-járó *Vörös Ilona* 1741-ben Pakson tartott boszorkányperében is előfordult. *Az ördögök* — valotta — *a Gellérthegyre hívták őt*. A Gellérthegyre való járás a szegedi boszorkányperekben is szerepel. *Molnár Ilona* járdott arra a kérdésre, hogy járt-e a diákkal a Gellérthegyre, 1737 júniusi vallo-másában ezt mondta: „*Szandáné hordozta a diákokat az én képemben a Gellérthegyre.*” A valóság — az egyik kutató megállapította —, hogy a boszorkányság, prostitúció fogalma összekeverődött és a dor-bézolásokat a boszorkányság titokzatosságba burkolták. A Gellérthegyen húzódtak meg a II. József előtti Budapest prostituáltjai, a „gellérthegyi boszorkányok”. A Gellérthegy barlanglakásaiban laktak.

30 tallér büntetés

Aktuálissá vált *Zoltán* professzor egy 1699. évi lelete.

Napfogyatkozás éve volt akkor is, mint most (most tudományos expedíció utazott túlnk Bulgáriába, megfigyelni a jelenséget), de akkor a pesti plébános *hisztérikus félelem-mel* hívta fel a figyelmet a várható égi jelenségre. Szeptember 4-én az egyházi felhívásra a tanács elrendelte, hogy szeptember 8-tól 24-ig a Szent-háromság-szobor előtt napi 7—8 órát könyörgéssel kell a pesti polgároknak eltölteniük *a várható veszély elhárítására*. Még a zenét is eltiltották ez idő alatt a városban, aki e tilalmat pedig megszegte: *harminc tallér pénzbüntetésre ítéltetett.*

Az elkészült és megjelenésre váró Pest-kötetek közt szerepel *G. Nyilas Márta* Pest-Buda a XVIII. századi magyar irodalomban, *Szviezsényi Zoltán*: Budapest a kétezer éves fűrdőváros, s *Borsodi Bevilacqua Béla*: Víziváros története című munkája is.

(Köbányai)